

אחד מגדולי חסידי קוצק היה עני מרוד ולא היו לו מעות לקנות דגים לכבוד שבת קודש. בליל שבת, לאחר שנטל ידיו לסעודה ואכל פת פנה לזוגתו ואמר: "לפלוגי העשיר יש דג גדול ומשובח" - אמרו שבכך יצא ידי חובתו באכילת דגים בשבת!

ביאור הדבר, שעל ידי מצות "ואהבת לרעך כמוך", ששמח בכל לבו במה שחברו העשיר אוכל דגים וכל מטעמים, בזה יצא אף הוא מצות עונג שבת.
(פניני החסידות מפי ספרים וסופרים)

שני מעשים על הלומד מתוך הדחק

דגים או עוף... אברך השקוע בלימוד וחי חיי דחק. לדוגמא, בשבת יש לו דגים או עוף, אבל שניהם כאחד אין ידו משגת. הציעו לו לעבוד לקראת סוכות במכירת ארבע מינים. שלח לשאול את מרן הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן, מה יעשה.

שאל רבי אהרן לייב את השליח, האם אותו אברך שמח בלימוד? כאשר אמרו לו שהוא לומד בשמחה, אמר, תגידו לו שימשיך כך, שחבל לו, כי לא תמיד יוכל לזכות למעלה העצומה של לימוד תורה מתוך הדחק!

ועוד מעשה היה באברך שחי בדחוקת נוראה, והעירו לו שיש חשש גדול שהילדים שלו שחיים בצורה כזו ימאסו בחיי תורה. שלח אל מרן הרב שטיינמן ונפשו בשאלתו לדעת האמנם כן. גם כאן התמקד רבי אהרן לייב אודות השמחה ואמר שיבררו איך אותו אברך חוזר לביתו מהכולל. ביררו וענו שהוא שקוע בלימוד וחוזר בהרגשת שמחה. אמר - אם כך אין חשש, ושימשיך כך.

ביקשו השואלים לדעת מדוע עיקר הדבר נעוץ בזה? ביאר רבי אהרן לייב, שאם האדם שקוע בלימוד הוא מקרין שמחה, וכשיראו זאת הילדים, יותר יהיה להם סיפוק ושמחה בזה שאביהם שמח, מאופניים, צעצועים ושאר עניני העולם הזה.

עברו שנים מאותם מעשים, ושתי המשפחות הללו כבר זכו לחתן ולהעמיד משפחות לתפארת.

כשהזכירו לרבינו את המעשים הללו, שבהם הכריע שמתוך ששמחו בלימוד, בכל מצב וגם במצבים דחוקים, שימשיכו ללמוד ואכן הצליחו הם ומשפחתם. אמר ודאי - הרי השמח בחלקו אחד ממ"ח קניינים שהתורה נקנית בהם. "בטחון ואמונה"

"תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה". (כ"ח מ"ו)

מתוך מכתבו של הגאון רבי אברהם יהושע גולדברג, רבה של קהילת איינהאוזן בבווריה אל מורו ורבו ודודו הסבא מקלם

"ומה טעם אמרו חטאת הגזולה שלא נודעה מכפרת, שלא יהו כהנים עצבין ... והאנן מפני תיקון המזבח תנן?! אמר להם כיון שכהנים עצבין נמצא מזבח בטל.
(גיטין נה.)

יש להתפעל מאד על הענין הזה כמה גדול איסור העצבות בעבודת ה' עד שבשביל שלא יעצבו פסקו חז"ל שחולין בעזרה יכפרו בדיעבד ולא יצטרך להביא חטאת אחרת.

ואם על הכהנים הזרזים והצדיקים בדורות ההם השכילו חז"ל לקבוע שעצבות עושה רוע, מה נאמר על הבלתי זרזים ועל דורנו שלנו.

ולא עוד אלא שקבעו כיון שכהנים עצבין נמצא מזבח בטל! לכאורה, וכי מי שאכל שום יחזור ויאכל שום?! היה צריך שלא יבטלו את עבודת המקדש לגמרי אלא יעבדו ויעבדו בעצבון... מוכח שעבודה בעצבות אינה נחשבת אצל חז"ל וקבעו שיהיה המזבח בטל.

כה גדול ההפרש בין עבודת ה' בשמחה וטוב לבב לבין עבודה בלי שמחה, אף אם העצבות הגיעה בגלל מצוה. מזה רואים איך ההלכה והמוסר מתאחדים!"
(אדני פז")

הגה"צ רבי דב יפה: תרי"ג מצוות אינם איזה מס שאנו נאלצים לשלם כדי לזכות לעולם הבא, אלא הם תרי"ג אורות שהקב"ה מאהבתו אותנו נתנם לנו כדי שנזכה לפסגת הטוב!

תלמידותיה של מרת שרה שניר מספרות שהצלחתה הכבירה להאהיב את התורה והמצוות עליהן נבעה מכך שהיא שמה דגש חזק על השמחה והאושר שהתורה והמצוות נוסכות באדם.
(לעבדך באמת" שביבי חכמה ומוסר)

אמר אחד למוה"ר נתן מברסלב שמובא בספרים - "בית אהרן" בשם הרה"ק רבי שלמה מקרלין - שמי שלא הצליח לקנות דגים לשבת, צריך לדאוג כל השבוע שאחר כך...

אמר לו רבי נתן: "וכי לא די שלא היה לו דג לשבת, עוד גם יהיה בצער וידאג כל ימות השבוע!?"
(שיח שרפי קודש")

כי תבא - פרשת הברכות והקללות

ארור וברוך - ברכה וקללה

רבה של סלוניס, הגאון רבי מרדכי סלונימר, מלבד היותו גאון אדיר בתורה היה מפורסם לבעל מופת מיוחד, ונהרו אליו מכל הארץ לבקש ממנו עצה ותושיה, ברכות וישועות.

כפי הקבלה המסורה במשפחה היה רבי מרדכי אומר בענוונותו שהטעם שהכל באים אליו להתברך הוא משום שרבו הגאון רבי יצחק הירש פומרנץ 'קילל' אותו באומרו: "מרדכלי, יבוא יום שינהרו אליך לקבל ברכותיך!" (הקדמה ל"דמשק אליעזר")

קללות במשנה תורה - כי תבא, יכולים להפסיק בהם. (תכ"ח ו') מפני שאינם חמורות כל כך, שנאמרו רק בלשון יחיד, ומשה בשעה שאמרו היה מפי עצמו.

ואף על פי כן נהגו שלא להפסיק בהם, וכן האורוין בפרשת השבוע - כי תבא אין מפסיקים בהם. (לדוד אמת')

"ארור יש בו נידוי, יש בו קללה ויש בו שבועה". - כי תבא: "ארור האיש אשר יעשה פסל... יהושע: "ארור האיש... אשר יקום ויבנה את העיר". ברק: "אורו מרוז... שאול: "ארור האיש אשר יאכל לחם..."

ישב רב כהנא לפני רב יהודה ואמר את המשנה "יכך ה'". אמר לו רב יהודה: "בג'ה!" הפוך דבריך - אמור בגוף שלישי, שלא תקללני. (שבועות לו')

נשאל ה"בן איש חי", מה יעשו המלמדים בפרשיות התוכחה, שהם קוראים בתחילה את הפסוק ולאחר מכן מסבירים וכופלים אותו בלשון המדינה. והרי יש בפסוקים אלו קללות רבות שהן בלשון נוכח, ואיך יאמרם לילדים, שהרי חוזר את הפירוש מולם פנים בפנים. יורנו רבינו אם יש לחוש בזה.

תשובה: מדברי הגמרא שהבאנו עולה שהמלמד צריך להזהר ולהסביר לילדים את הקללות בלשון נסתר ולא בלשון נוכח.

אמנם, העולם אינם נזהרים בזה, כי קשה לעשות כך עם הילדים, שאם ישנה יתבלבלו בלימודם, על זה נאמר "שומר פתאים ה'" וגדולה היא זכות התורה להגן בזה. אכן בילדים גדולים כדאי להזהר בזה. (שו"ת "תורה לשמה" שני"ד)

"מזה אני מקפיד כשאני קורא את התוכחות שלא יעמוד אדם נגדי או אצלי, כיון שהוא דינא דגמרא". (אגרא דפרקא" רנ"ט)

מקפידים שלא לעמוד נוכח פני הקורא או לידו בעת קריאת התוכחה, ולכן העולה לתורה לפני התוכחה עוזב את הבימה בסיום עלייתו - האדמו"ר ממנוקטש היה בעל הקורא ועלה בעצמו לתוכחה, היתה דרכו לסמן בידי לעומדים מולו סביב לשולחן שיטו עצמם בשעת קריאת התוכחה. (דרכי חיים ושלום ר"ד)

היה זה בעת קריאת התוכחה, קיץ תשע"ב, בעת חוליו של הגאון רבי אברהם גניחובסקי, במנין שנערך בביתו. אחד הילדים עמד ונשען על הבימה עם פניו מול בעל הקורא. בצדקותו, לפני שהגיעו לקללות סימן רבי אברהם בתנועת יד לילד שיזוז ממקומו. (נר לשולחן שבת" בה"ב תשע"ג מהרה"ג צא"ש)

עיירות של פעם

זלטפולי היתה עיירה מני רבות באוקראינה של הימים ההם. יהודיה היו בורים ועמי ארצות גמורים. הרבה גופי תורה נעשו אצלם כחומרא ומנהג בעלמא... ככל שמועטות היו ידיעותיהם בתורה כך מרובות היו אמונותיהם התפלות...

כמה עיירות קטנות הסמוכות השתתפו במקוה אחד, באתרוג אחד, בשוחט אחד וברב אחד שגם הוא היה כעין עיירתו... אך מאז ומתמיד הקפידו למנות שמש בעירם. הקפדה זו באה בשל אמונות תפלות שנשתרשו בליבות יהודיה.

שתי שבתות התוכחה הפכו לימי אבל. הם האמינו שכל העולה לתורה בשבתות אלה ואינו בבחינת צדיק גמור לא יוציא

שנתו... ולא זו בלבד אלא שבעלי הבתים פקקו אזניהם באצבעותיהם ובלבד שלא ישמעו את פסוקי התוכחה.

אם עולים לא נמצאו, הרי גם קוראים בתורה לא היו במשך השנה כולה, כדי שלא הם שיקראו בתורה את פרשיות כי תבוא ובחוקותי... היות ובכל זאת יהודים היו, ולקראו בתורה הם מוכרחים - הטילו תפקיד זה על השמש.

הם גם האמינו שהתוקע בשופר לא יוציא שנתו. מעשה היה שם לפני שנים שבעל התוקע לא הצליח לתקוע. יעצוהו להפוך את השופר וללחוש לתוכו שיר של פגעים "יושב בסתר עליון" והועיל. מיד הבינו אותם בורים כי בשופר שוכנים מיני שדים ורוחות... מני אז ירדה עליהם אימת מוות מפניו. לשנה הבאה לא נמצא מי שיאות לתקוע בשופר... משקרבו ובא ראש השנה - ובעל תוקע אין, גזרו שיהא השמש משמש גם כבעל תוקע... השמש היה בעיניהם כשעיר לעזאזל. כך שאת התפקיד הזה הסכימו למלא רק זקנים עניים. נמצא שבני זלטפולי היו מלווים מזי שנה או שנתיים את שמש העיר לבית עולמו... בעובדה זו היה די כדי לאשש את חששות ההבל שלהם, ושוב לא נותר להם צל של ספק כי אכן ארץ אוכלת שמייה היא...

הסבא משפולי הגיע לעיירה זלטפולי בשלהי חודש אב, שנת תק"כ - ימי אלול קרבו, צריך לתקוע בשופר. צריך לקרוא את פרשת כי תבא ובמקום אין שמש. השמש הקודם נפטר בסוף החורף ומאז לא הסכים איש לקבל על עצמו את המשרה...

בשבת הראשונה לשהותו בעיירה התארח בביתו של אחד מפרנסי העיירה. להפתעתו, ראה המארח שאורחו לא הסכים לאכול טרם נטל ידיו. הידור זה היה יוצא דופן בזלטפולי... החל לדובב את אורחו, ושאלו אם יודע הוא לקרוא בתורה ולתקוע בשופר, כשהשיבו בחיוב, שמח בעל הבית.

למחרת השבת בחנו פרנסי העיירה את הסבא, ונוכחו לדעת שאברך זה מתאים לתפקיד השמש החיוני והחסר כל כך. החלו מונים בפניו כל אותן מטלות קשות ומסוכנות המוטלות על כתפי השמש, נהגו עמו כגר הבא להתגייר... הצהיר הסבא: "מקבל אני להיות השמש". חתמו עמו על "כתב שמשות".

בראש חודש אלול עלה ותקע בשופר. מעולם לא נשמעו תקיעות כה יפות בעירם, שכן היו מורגלים בתקיעות של שמשים ישישים חלושים... אך לא זמן רב ארכה שמחתם - לסבא נודע כי מקוה הטהרה היחידה בעיר מושבתת שנים. עם סיום התפילה עלה על הבימה והצהיר כי תקיעת שופר זו תהיה האחרונה שהם שומעים ממנו אלמלא תתקן המקוה.

סערת רוחות פרצה בבית הכנסת לנוכח "חוצפתו" של השמש החדש 'הראיתם את עז הפנים הזה... האחד בא לגור וישפוט שפוט'. צעקות רמות ודפיקות על השולחנות...

'מה לכם רותחים' אמר הסבא 'כלום הכרחתי מי מכם לעשות מעשה, אני אומר רק שבאין מקוה אין גם תקיעת שופר... היו שלום, עוזב אני את העיר!' נטל את תרמילו ופנה לצאת.

כיון שנוכחו שכוונותיו רציניות הסכימו, וכבר למחרת נשמעו הלמות פטישים מהמקווה. היתה זו הפריצה הראשונה שתיקן.

כאשר הגיעה פרשת "כי תבא" עלה הסבא על הבימה והודיע לבני העיר הנדהמים כי לא יקרא בשבת אלא אם יתקן העירוב. הרעש והמהומה בבית הכנסת עלו מעלה, אי אפשר היה לשמוע אף אחד... ושוב הסבא לוקח את תרמילו ופונה לעבר הדלת. ליותר מכך לא היה צריך, בו ביום החלו בתיקון עירוב בעיר. באותה שבת כבר היתה זלטפולי מוקפת עירוב כשר!

(איש הפלא, "בסוד עבדיך" ח"ה וקיצרנו עיי"ש...)

נסיים בברכה - איך לברך

אחד משכני הגאון רבי משה פיינשטיין שהיה מצטרף לנסיעתו בבוקר, כשיד מהרכב היה מברך את רבינו "שיהיה לך יום בריא". פעם אחת, אחרי שהוא עזב, צחק רבי משה ואמר: "כנראה הוא סובר שזו ברכה יותר טובה 'מיום טוב', אבל למעשה אינו כן. בריאות היא רק פרט אחד, 'טוב' כולל כל מיני מושגים וענינים, וכך רואים בגמרא 'יומא טבא' ולא 'יום בריאתה'."

אך לא אומר לו את זה, שקשה לאדם זקן לשנות דרכו... רק יחידי סגולה יכולים לשנות דרכם!" (מסורת משה')